A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2010. szeptember 14.*

A C-550/07. P. sz. ügyben,

az **Akzo Nobel Chemicals Ltd** (székhelye: Hersham [Egyesült Királyság]),

az **Akcros Chemicals Ltd** (székhelye: Hersham)

(képviselik őket kezdetben: M. Mollica avocate, képviselik őket később: M. van der Woude avocat és C. Swaak advocaat)

fellebbezőknek,

* Az eljárás nyelve: angol.

támogatják őket:

Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága (képviselik: V. Jackson és E. Jenkinson, meghatalmazotti minőségben, segítőjük: M. Hoskins barrister),

Írország (képviseli: D. O'Hagan, meghatalmazotti minőségben, segítője: M. Collins SC, kézbesítési cím: Luxembourg),

a **Holland Királyság** (képviselik: C. Wissels, Y. de Vries és M. de Grave, meghatalmazotti minőségben)

beavatkozók a fellebbezési eljárásban,

a Bíróság alapokmányának 56. cikke alapján 2007. november 30-án benyújtott fellebbezése tárgyában,

a többi fél az eljárásban:

az **Európai Bizottság** (képviselik: F. Castillo de la Torre és X. Lewis, meghatalmazotti minőségben, kézbesítési cím: Luxembourg)

alperes az elsőfokú eljárásban,

a **Conseil des barreaux européens** (székhelye: Brüsszel [Belgium], képviseli: J. Flynn QC),

az **Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten** (székhelye: Hága [Hollandia], képviselik: O. Brouwer és C. Schillemans advocaten),

a **European Company Lawyers Association** (székhelye: Brüsszel, képviselik: M. Dolmans és K. Nordlander avocats, valamint J. Temple Lang solicitor),

az **American Corporate Counsel Association (ACCA) – European Chapter** (székhelye: Párizs [Franciaország], képviseli: G. Berrisch Rechtsanwalt, D. Hull solicitor megbízásából),

az **International Bar Association** (székhelye: London [Egyesült Királyság], képviselik: J. Buhart és I. Michou avocats)

beavatkozók az elsőfokú eljárásban,

A BÍRÓSÁG (nagytanács)

tagjai: V. Skouris elnök, A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, R. Silva de Lapuerta (előadó) és E. Levits tanácselnökök, A. Rosas, U. Lõhmus, M. Safjan és D. Šváby bírák,

főtanácsnok: J. Kokott,
hivatalvezető: L. Hewlett főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2010. február 9-i tárgyalásra,

a főtanácsnok indítványának a 2010. április 29-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Fellebbezésükkel az Akzo Nobel Chemicals Ltd. (a továbbiakban: Akzo) és az Akcros Chemicals Ltd. (a továbbiakban: Akcros) az Európai Közösségek Elsőfokú Bírósága által a T-125/03. és T-253/03. sz., Akzo Nobel Chemicals és Akcros Chemicals kontra Bizottság egyesített ügyekben 2007. szeptember 17-én hozott ítélet (a továbbiakban:

megtámadott ítélet) hatályon kívül helyezését kérik annyiban, amennyiben az Elsőfokú Bíróság elutasította az Akzo jogtanácsosával folytatott levelezés bizalmas jellegének védelme iránti kérelmét.

I – Az uniós jog

2 A Szerződés [81]. és [82]. cikkének végrehajtásáról szóló első, 1962. február 6-i 17. tanácsi rendelet (HL 1962. 13., 204. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 3. o.) 14. cikke előírja:

„(1) [Az EUMSZ 105. cikkel] és [az EUMSZ 103.] cikk alapján elfogadott rendelkezésekkel a Bizottságra ruházott feladatok végrehajtása során a Bizottság minden szükséges vizsgálatot elvégezhet a vállalkozásoknál és a vállalkozások társulásainál.

A Bizottság által megbízott alkalmazottak felhatalmazása kiterjed:

a) a könyvek és más üzleti nyilvántartások vizsgálatára;

b) a könyvekből és üzleti nyilvántartásokból másolatok vagy kivonatok készítésére;

c) a helyszínen szóbeli tájékoztatás kérésére;

d) a vállalkozások helyiségeibe, területére és szállítási eszközére történő belépésre.

(2) A Bizottság vizsgálatok lefolytatásáért felelős alkalmazottai írásbeli meghatalmazás alapján járnak el […]

(3) A vállalkozások és a vállalkozások társulásai alávetik magukat a Bizottság határozatával elrendelt vizsgálatoknak. A határozat meghatározza a vizsgálat tárgyát és célját, kitűzi kezdési napját, valamint feltünteti a […] bírságokat, és a határozat Bíróság általi felülvizsgálatának jogát.

[…]"

II – A jogvita alapját képező tényállás

3 A megtámadott ítéletben az Elsőfokú Bíróság a releváns tényeket az alábbiak szerint összegezte:

„1. 2003. február 10-én a Bizottság elfogadta a C (2003) 559/4 határozatot a 2003. január 30-i, C (2003) 85/4 bizottsági határozatnak a módosításáról, amelyben a Bizottság a […] 17. tanácsi rendelet […] 14. cikke (3) bekezdése alapján többek között az [Akzót] és az [Akcrost], valamint a leányvállalataikat arra kötelezi, hogy

vessék alá magukat egy, a lehetséges versenyellenes magatartás bizonyítékait kutató vizsgálatnak (a továbbiakban: a vizsgálatot elrendelő határozat).

2. 2003. február 12-én és 13-án bizottsági tisztviselők az említett határozatok alapján az Office of Fair Trading (brit versenyhatóság, a továbbiakban: OFT) képviselőinek segítségével helyszíni vizsgálatot folytattak le a felperesek Manchester-Ecclesben (Egyesült Királyság) található helyiségeiben. A vizsgálat során a Bizottság tisztviselői nagyszámú dokumentumról készítettek másolatot.

3. E cselekmények során a felperesek képviselői felhívták a bizottsági tisztviselők figyelmét arra, hogy néhány dokumentumra valószínűleg kiterjed az ügyvédek és ügyfeleik közötti érintkezés bizalmas jellegének védelme (»legal professional privilege«, az ügyvédi titok védelme).

4. A bizottsági tisztviselők ezek után közölték a felperesek képviselőivel, hogy a szóban forgó dokumentumokat felületesen át kell vizsgálniuk annak érdekében, hogy ők maguk dönthessék el, hogy az igényelt védelem esetlegesen vonatkozik-e azokra. Hosszú vitát követően, illetve miután a Bizottság tisztviselői és az OFT tisztviselői felhívták a felperesek képviselőinek figyelmét a vizsgálat akadályozásának következményeire, az a döntés született, hogy a vizsgálat felelőse a felperesek egyik képviselőjének közvetlen jelenlétében felületesen átnézi a dokumentumokat.

5. A szóban forgó dokumentumok átvizsgálása során nézeteltérés bontakozott ki öt dokumentummal kapcsolatban, amelyeket végül két különböző módon kezelt a Bizottság.

[…]

8. A harmadik dokumentumot, amellyel kapcsolatban a bizottsági tisztviselők és a felperesek között vita bontakozott ki, az Akcros […] ügyvezető igazgatójának kézzel írt feljegyzései alkotják, amelyeket – a felperesek állítása szerint – a főigazgató az alkalmazottakkal folytatott megbeszélések során fogalmazott, és amelyeket az »A sorozat« nyomtatott feljegyzésének megfogalmazásához használtak fel. Végül pedig a szóban forgó két utolsó dokumentum két elektronikus levél, az Akcros […] ügyvezető igazgatójának és S. úrnak, az Akzo versenyjogi koordinátorának levélváltása. Ez utóbbi Advocaat [ügyvéd], a holland kamara tagja, aki akkoriban az Akzo Nobel jogi szolgálatának is tagja volt, tehát a cég állandó alkalmazásában állt.

9. Miután a vizsgálat felelőse [átnézte] ez utóbbi három dokumentumot, és meghallgatta a felperesek magyarázatait, úgy ítélte meg, hogy a dokumentumok biztosan nem esnek az ügyvédek és ügyfeleik közötti érintkezés bizalmas jellegének védelme alá. Ezért lemásolta és belerakta azokat az aktába, anélkül hogy lezárt borítékban elkülönítette volna a többi dokumentumtól. Kérelmükben a felperesek e három dokumentumot úgy jelölték meg, mint amelyek a »B sorozathoz« tartoznak.

10. 2003. február 17-én a felperesek levelet juttattak el a Bizottsághoz, amelyben kifejtették, hogy szerintük miért esnek a bizalmas jelleg védelme alá […] a »B sorozat« dokumentumai.

11. 2003. április 1-jén kelt levelében a Bizottság arról tájékoztatta a felpereseket, hogy a 2003. február 17-i levelükben kifejtett érvek nem elegendőek annak alátámasztására, hogy a szóban forgó dokumentumok a bizalmas jelleg védelme alá esnek. A Bizottság azonban arra is felhívta a felperesek figyelmét, hogy kéthetes határidőn belül lehetőségük van észrevételeket tenni ehhez az előzetes értékeléshez, amely határidő leteltét követően a Bizottság végleges határozatot hoz.

[…]

14. 2003. május 8-án a Bizottság elfogadta a C (2003) 1533 végleges határozatot, amelyben a 17. rendelet 14. cikkének (3) bekezdése alapján elutasította a szóban forgó dokumentumok – mint az ügyvédek és ügyfeleik közötti érintkezés – bizalmas jellegének védelmére irányuló kérelmet (a továbbiakban: 2003. május 8-i elutasító határozat). A határozat első cikkében a Bizottság elutasítja a felperesek arra irányuló kérelmét, hogy […] a »B sorozat« dokumentumait juttassák vissza hozzájuk, továbbá hogy a Bizottság igazolja, hogy a dokumentumoknak a birtokában lévő minden másolatát megsemmisítette. […]

[…]

18. 2003. szeptember 8-án […] az Elsőfokú Bíróság elnökének felhívására a Bizottság bizalmas megjelöléssel megküldte az Elsőfokú Bíróság elnökének a »B sorozat« dokumentumainak másolatát […]”

III – Az Elsőfokú Bíróság előtti eljárás és a megtámadott ítélet

4 A felperesek által az Elsőfokú Bírósághoz 2003. április 11-én illetve július 4-én benyújtott két kereset tárgya elsősorban az a kérelem volt, hogy az Elsőfokú Bíróság egyrészről semmisítse meg a 2003. február 10-i, C (2003) 559/4 bizottsági határozatot, valamint a szükséges mértékben a 2003. január 30-i, C (2003) 85/4 bizottsági határozatot, amelyekben a Bizottság az Akzót és az Akcrost, valamint a leányvállalataikat arra kötelezte, hogy vessék alá magukat a 17. rendelet 14. cikke (3) bekezdése szerinti vizsgálatoknak (COMP/E-1/38.589), másrészről kötelezze a Bizottságot, hogy szolgáltasson vissza egyes, a szóban forgó vizsgálat során lefoglalt dokumentumokat, illetve tiltsa meg számára, hogy tartalmukat felhasználja (T-125/03. sz. ügy), másodsorban pedig semmisítse meg a 2003. május 8-i elutasító határozatot (T-253/03. sz. ügy).

5 A megtámadott ítéletben az Elsőfokú Bíróság elfogadhatatlanként utasította el a vizsgálatot elrendelő határozat megsemmisítése iránti keresetet (T-125/03. sz. ügy), a 2003. május 8-i elutasító határozat megsemmisítése iránti keresetet pedig megalapozatlanként utasította el (T-253/03. sz. ügy).

IV – A felek kérelmei

6 Az Akzo és az Akcros azt kérik, hogy a Bíróság

– helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet annyiban, amennyiben az Elsőfokú Bíróság elutasította az Akzo jogtanácsosával folytatott konzultáció bizalmas jellegének védelmére irányuló kérelmet;

– semmisítse meg a 2003. május 8-i elutasító határozatot annyiban, amennyiben az megtagadta az Akzo jogtanácsosával váltott elektronikus levelezés visszaszolgátatását (a „B sorozat” dokumentumai), és

– kötelezze a Bizottságot a fellebbezés, valamint az Elsőfokú Bíróság előtti eljárás költségeinek megfizetésére annyiban, amennyiben e költségek a jelen fellebbezésben foglalt jogalapra vonatkoznak.

7 Az első fokon beavatkozó Conseil des barreaux européens azt kéri, hogy a Bíróság:

– helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet annyiban, amennyiben az Elsőfokú Bíróság megtagadta az Akzo és S. közötti levélváltás tekintetében a bizalmas jelleg elvének alkalmazását, és ennyiben semmisítse meg a 2003. május 8-i elutasító határozatot, illetve másodlagosan, ha a Bíróság úgy ítélné meg, hogy a kérdés jelen állapotában nem tudja elbírálni a kereseti kérelmet, utalja vissza a kérdést az Elsőfokú Bíróság elé, és

– kötelezze a Bizottságot a fellebbezési eljárás és az Elsőfokú Bíróság előtti eljárás folyamán nála felmerült költségek viselésére annyiban, amennyiben azok a fellebbezésben felhozott kérdésekkel kapcsolatosak.

8 Az első fokon beavatkozó Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten azt kéri, hogy a Bíróság:

– helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet annyiban, amennyiben az Elsőfokú Bíróság elutasította az Akzo jogalapját, amelyet arra alapított, hogy az Akzo és az általa alkalmazott ügyvéd közötti munkaviszony miatt nem alkalmazták az ügyvéd és ügyfél közötti érintkezések bizalmas jellegének védelmére vonatkozó

közösségi jogi elvet az Akcros ügyvezető igazgatója és ezen ügyvéd közötti két levélváltásra, valamint

– kötelezze a Bizottságot az Elsőfokú Bíróság előtti eljárás és a jelen fellebbezési eljárás folyamán nála felmerült költségek viselésére.

9 Az első fokon beavatkozó European Company Lawyers Association azt kéri, hogy a Bíróság:

– helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet annyiban, amennyiben az Elsőfokú Bíróság úgy határozott, hogy az Akcros és az Akzo jogi osztályának tagja közötti levélváltásra nem vonatkozik a közlések bizalmas jellegének mentessége, valamint

– kötelezze a Bizottságot a nála felmerült költségek viselésére.

10 Az első fokon beavatkozó American Corporate Counsel Association (ACCA) – European Chapter azt kéri, hogy a Bíróság:

– helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet annyiban, amennyiben az Elsőfokú Bíróság elutasította azt a kérelmet, amely az Akzo jogtanácsosával folytatott elektronikus levelezés bizalmas jellegének védelmére irányult (a „B sorozat” dokumentumainak egy része),

– semmisítse meg a 2003. május 8-i elutasító határozatot annyiban, amennyiben az megtagadja ezen elektronikus levelezés másolatának visszaszolgáltatását a fellebbezők részére, másodlagosan pedig utalja vissza az ügyet az Elsőfokú Bíróság elé, és

– kötelezze a Bizottságot a fellebbezés, valamint az Elsőfokú Bíróság előtti eljárás költségeinek megfizetésére annyiban, amennyiben e költségek a jelen fellebbezésben foglalt jogalapra vonatkoznak.

11 Az első fokon beavatkozó International Bar Association azt kéri, hogy a Bíróság:

– helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet annyiban, amennyiben az nem minősíti ügyvédi titoknak az Akzo és S. között váltott „B sorozatú" elektronikus leveleket, valamint

– kötelezze a Bizottságot az International Bar Association azon költségeinek megfizetésére, amelyek a fellebbezési, valamint az Elsőfokú Bíróság előtti eljárásban merültek fel, annyiban, amennyiben e költségek a jelen fellebbezésben vizsgált kérdésekre vonatkoznak.

12 A fellebbezési eljárásba beavatkozó Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága, Írország, valamint a Holland Királyság csatlakozik az Akzo és az Akcros által előterjesztett kérelmekhez.

13 A Bizottság azt kéri, hogy a Bíróság:

– utasítsa el a fellebbezést;

– a fellebbezőket kötelezze a költségek viselésére.

V – A fellebbezésről

A – *A fellebbezés tárgyáról*

14 A fellebbezés kizárólag a „B sorozat" dokumentumainak egy részére vonatkozik, mégpedig az Akcros ügyvezető igazgatója és S. között váltott két elektronikus levélre. Amikor a fellebbezők egyesült királysági helyiségeiben a vizsgálatot lefolytatták, S. az Egyesült Királyságban bejegyzett társaság, az Akzo jogi szolgálatánál állt alkalmazásban, egyúttal a holland ügyvédi kamara tagja volt. A Bizottság az aktába helyezte ezen elektronikus levelek másolatát.

15 Anélkül, hogy a fellebbezők cáfolták volna, a Bizottság előadta, hogy nem hivatkozott a vitatott két elektronikus levélre a 2009. november 11-i határozatában, amellyel bírságot szabott ki abban az eljárásban, amely az Akzo és az Akcros helyiségeiben 2003-ban elvégzett vizsgálatok alapjául szolgált (COMP/38.589. sz. „fűtésstabilizátorok"-ügy; SEC (2009) 1559 és SEC (2009) 1560). Azon bizottsági állítást sem vitatták,

amely szerint nem került sor információcserére a nemzeti versenyhatóságokkal az elektronikus levelek tekintetében.

B – *A fellebbezők eljáráshoz fűződő érdekéről*

1. A felek érvei

16 A Bizottság mindenekelőtt azt veti fel, hogy fűződik-e érdeke az Akzónak és az Akcrosnak az eljáráshoz. Megítélése szerint ugyanis a két elektronikus levél nem felel meg az ügyvéd és ügyfél közötti érintkezés bizalmas jellegére vonatkozó első feltételnek, amelyet a Bíróság a 155/79. sz., AM & S Europe kontra Bizottság ügyben 1982. május 18-án hozott ítéletének (EBHT 1982., 1575. o.) 21. és 23. pontjában fogalmazott meg, és amely szerint a jogi tanácsot a védelemhez való jog gyakorlásának keretében kell kérni és adni. Az első levél csak egy kérés aziránt, hogy tegyenek észrevételt egy harmadik személy részére küldendő levéltervezettel kapcsolatban. A második levél pedig pusztán megfogalmazásbeli módosításokat tartalmaz.

17 Következésképpen – a Bizottság véleménye szerint – a két levél semmiképpen nem részesülhet védelemben mint ügyvéd és ügyfél közötti jogi levelezés.

18 Ezt követően a Bizottság azt állítja, hogy a fellebbezők nem is hivatkoznak arra, hogy a vitatott dokumentumok megfelelnek az ügyvéd és ügyfél közötti érintkezés bizalmas jellegére vonatkozó első feltételnek, amelyet a Bíróság a fent hivatkozott AM & S Europe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 21. és 23. pontjában fogalmazott meg.

19 Végül a Bizottság hozzáteszi, hogy az Akzo és az Akcros eljáráshoz fűződő érdeke legkésőbb a 2009. november 11-i határozat meghozatala napján megszűnt, amely határozatban a Bizottság bírságot szabott ki velük szemben.

20 Ellenben az Akzo és az Akcros úgy érvel, hogy a két elektronikus levél tartalmát egyáltalán nem elemezte az Elsőfokú Bíróság. Utóbbi jóváhagyta a 2003. május 8-i elutasító határozatot azáltal, hogy úgy ítélte meg: a szóban forgó dokumentumok nem tartozhatnak az ügyvédi titok körébe, mivel nem minősülnek külső ügyvéddel folytatott konzultációnak. Mindent egybevetve az említett határozat nem a szóban forgó dokumentumok tartalma okán zárta ki az ügyvédi titok védelmét, hanem pusztán az érintett ügyvéd helyzete alapján.

21 Az Akzo és az Akcros ebből arra következtet, hogy az a kérdés, hogy a két elektronikus levél megfelel-e az ügyvédi titok védelmét kiváltó első feltételnek, olyan kérdés, amelyre még nem született válasz. Ez a kérdés szerintük nem válaszolható meg a jelen eljárásban, mivel ez a jogkérdésre korlátozódik.

2. A Bíróság álláspontja

22 A Bizottság részéről felhozott kifogás megválaszolása végett emlékeztetni kell arra, hogy az eljáráshoz fűződő érdek olyan elfogadhatósági feltétel, amelynek a bíróság ügydöntő határozatáig fenn kell állnia (lásd a Bíróság C-373/06. P., C-379/06. P. és C-382/06. P. sz., Flaherty és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2008. április 17-én hozott ítélet [EBHT 2008., I-2649. o.] 25. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

23 A Bíróság úgyszintén kifejtette, hogy az ilyen érdek fennáll mindaddig, amíg a fellebbezés az eredményén keresztül alkalmas arra, hogy az azt benyújtó fél számára előnnyel járjon (lásd a C-277/01. P. sz., Parlament kontra Samper ügyben 2003. április 3-án hozott ítélet [EBHT 2003., I-3019. o.] 28. pontját, a C-362/05. P. sz., Wunenburger kontra Bizottság ügyben 2007. június 7-én hozott ítélet [EBHT 2007., I-4333, o.] 42. pontját, valamint a C-503/07. P. sz., Saint-Gobain Glass Deutschland kontra Bizottság ügyben 2008. április 8-án hozott végzés [EBHT 2008., I-2217. o.] 48. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

24 A jelen fellebbezést illetően az a bizottsági állítás, amely szerint az Akcros ügyvezető igazgatója és S. között váltott két elektronikus levél nyilvánvalóan nem minősülhet ügyvéd és ügyfél közötti bizalmas jellegű érintkezésnek, nem olyan természetű, hogy befolyásolná a fellebbezők eljáráshoz fűződő érdekét. Ugyanis nem a fellebbezés elfogadhatósága, hanem a fellebbezés megalapozottsága körébe tartozik az az érvelés, amely azt hivatott igazolni, hogy az Elsőfokú Bíróság helyesen állapította meg, hogy a két kérdéses elektronikus levél nem tartozik az ügyvédi titok által védett körbe.

25 Ami a Bizottság részéről megfogalmazott szempontot illeti, amely szerint a fent említett 2009. november 11-i határozat elfogadásával megszűnt a fellebbezők jelen eljárás folytatásához fűződő érdeke, emlékeztetni kell arra, hogy a 2003. május 8-i elutasító határozatban, amely a megtámadott ítélet tárgyát képezte, a Bizottság elutasította a fellebbezők kérelmét, amely többek között arra irányult, hogy az Akcros ügyvezető igazgatója és S. között váltott két elektronikus levelet számukra visszaszolgáltassa, és hogy a Bizottság igazolja, hogy e dokumentumok minden, birtokában lévő másolatát megsemmisítette. Az ügyvéd és ügyfél közötti érintkezés bizalmas jellegének esetleges megsértése a vizsgálatok során nem akkor következik be, amikor a Bizottság érdemi határozatában valamely védett dokumentumra hivatkozik, hanem már akkor megvalósul, amikor az ilyen dokumentumot a bizottsági tisztviselő lefoglalja. E feltételek mellett a fellebbezők eljáráshoz fűződő érdeke továbbra is fennáll legalább addig, amíg a Bizottság a birtokában tartja a 2003. május 8-i elutasító határozatban szereplő dokumentumokat vagy azok másolatát.

26 E feltételek mellett a jelen ügyben az Akzónak és az Akcrosnak érdeke fűződik az eljáráshoz.

C – *Az ügy érdeméről*

27 Az Akzo és az Akcros fellebbezése alátámasztására három jogalapra hivatkozik, amelyek közül a legelsőt elsődleges jogalapként, a második és a harmadik jogalapot másodlagosként terjesztették elő.

28 Mindegyik jogalap a megtámadott ítélet 165–180. pontja ellen irányul. A fellebbezők lényegében úgy érvelnek, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen tagadta meg, hogy az S.-sel váltott két elektronikus levelet az ügyvéd és ügyfél közötti érintkezés bizalmas jellegére tekintettel védelemben részesítse.

29 Noha az első fokon beavatkozó European Company Lawyers Association és a fellebbezési eljárásba beavatkozó Írország úgy érvel, hogy a megtámadott ítéletben az Elsőfokú Bíróság megsértette a tulajdonhoz való jogot és a foglalkozás megválasztásának szabadságát, meg kell állapítani, hogy e jogalapokat elsőfokon sem az Akzo, sem az Akcros nem hozta fel. E feltételek mellett e jogalapokat elfogadhatatlanként el kell utasítani.

1. Az első jogalapról

30 Az Akzo és az Akcros az első jogalap tekintetében két érvet említ. Elsősorban úgy ítélik meg, hogy az Elsőfokú Bíróság a tanácsadó ügyvéd foglalkoztatási jogviszonya tekintetében tévesen értelmezte a bizalmas jelleg elvének második feltételét, amely a fent hivatkozott AM & S Europe kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben került megfogalmazásra, másodsorban pedig e téves értelmezéssel az Elsőfokú Bíróság megsértette az egyenlő bánásmód elvét.

31 A Bizottság arra hivatkozik, hogy a jogalap nem megalapozott.

a) Az első érvről

i) A felek érvei

32 Az Akzo és az Akcros fenntartja, hogy az Elsőfokú Bíróság, a megtámadott ítélet 166. és 167. pontjában tévesen, „szó szerint és részlegesen" értelmezte a fent hivatkozott AM & S Europe kontra Bizottság ügyben hozott ítéletet az ügyvédi jogviszonyra vonatkozó bizalmas jelleg elvének második feltétele tekintetében. Az Elsőfokú Bíróságnak „teleologikus" értelmezést kellett volna végeznie e feltétel vonatkozásában, és azt kellett volna megállapítania, hogy a vitatott levélváltásokat védi az említett elv.

33 Az Akzo és az Akcros arra hivatkozik, hogy a fent hivatkozott AM & S Europe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 21. és 24. pontjának együttes értelmezése szerint a Bíróság nem mondta ki, hogy a munkaviszony fennállása az ügyvédi függetlenség hiányával azonos.

34 Az Akzo és az Akcros, valamint a beavatkozók jelentős száma azt hangsúlyozza, hogy az ügyvédi függetlenség szempontját nem lehet úgy értelmezni, hogy ezzel kizárják a belső ügyvédeket. Ugyanis az ügyvédi kamarai tagsággal rendelkező vállalati jogász pusztán a rá vonatkozó szakmai etikai és fegyelmi kötelezettségek miatt ugyanolyan független, mint a külső ügyvéd. Ezenkívül különös jelentőséggel bírnak a függetlenség azon garanciái, amelyekkel az „advocaat in dienstbetrekking", a munkaviszonyban álló ügyvéd rendelkezik a holland jog szerint.

35 Az Akzo és az Akcros megjegyzi, hogy a jelen ügyben alkalmazandó szakmai etikai és fegyelmi szabályok szerint a munkaviszony összefér a független ügyvéd fogalmával. Megítélésük szerint ugyanis az a szerződés, amely S.-t az őt alkalmazó vállalkozáshoz kötötte, előírta számára, hogy ügyvédi hivatását függetlenül kell ellátnia, és tartózkodnia kell minden olyan cselekedettől, amely ezt a feladatot befolyásolhatja. Az említett szerződés arra is felhatalmazta S.-t, hogy a holland ügyvédi kamara által előírt valamennyi szakmai kötelezettségnek megfeleljen.

36 Az Akzo és az Akcros hozzáteszi, hogy a szóban forgó munkaviszonyban álló ügyvéd egy magatartási kódex hatálya alá tartozik, és kiterjed rá a holland ügyvédi kamara felügyelete is. Ezenkívül a jogszabályok további garanciát biztosítanak abból a célból, hogy pártatlanul oldják fel a vállalkozás és belső ügyvédje közötti esetleges véleménykülönbségeket.

37 A Bizottság azt állítja, hogy az Elsőfokú Bíróság helyesen alkalmazta a bizalmas jelleg elvét. Megítélése szerinte ugyanis a fent hivatkozott AM & S Europe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 24–26. pontjából következik: ahhoz, hogy az ügyvédi konzultáció az említett elv alapján védelemben részesüljön, alapvető követelmény, hogy az ügyvéd ne legyen az ügyfél alkalmazottja.

38 Következésképpen – a Bizottság véleménye szerint –, ha a Bíróság azt kívánta volna elérni, hogy a bizalmas jelleg elve terjedjen ki az olyan ügyvéddel folytatott konzultációkra is, aki a tőle tanácsot kérő személy alkalmazásában áll, akkor nem szűkítette volna a második feltétel alkalmazási körét úgy, ahogyan azt a fent hivatkozott AM & S Europe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 21. pontjában megfogalmazta.

39 A Bizottság hangsúlyozza, hogy a fent hivatkozott AM & S Europe kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben a Bíróság az ügyvédeket az alábbi két csoportra bontotta: mégpedig egyrészről az alkalmazott, munkavállaló ügyvédekre, másrészről a munkaszerződés által nem kötelezett ügyvédekre. Álláspontja szerint kizárólag a második csoportba tartozó ügyvédek által szerkesztett dokumentumok tekinthetők az ügyvédi titok körébe tartozónak.

ii) A Bíróság álláspontja

40 Emlékeztetni kell arra, hogy a fent hivatkozott AM & S Europe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 21. pontjában – figyelembe véve a tagállamok belső jogának akkori közös ismérveit és hasonló feltételeit – a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az ügyvéd és ügyfél közötti érintkezés bizalmas jellege európai közösségi szintű védelmet igényel. Mindazonáltal a Bíróság itt azt is kifejtette, hogy ez a védelem két együttes feltételtől függ.

41 E tekintetben a Bíróság egyrészről azt hangsúlyozta, hogy az ügyvédi konzultációnak az „ügyfél védelemhez való jogának" gyakorlásához kell kapcsolódnia, másrészről pedig azt „független ügyvéddel", azaz olyan ügyvéddel kell folytatni, aki „nem áll munkaviszonyban az ügyféllel".

42 A második feltételt illetően a Bíróság a fent hivatkozott AM & S Europe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 24. pontjában megjegyezte, hogy az ügyvéd független pozíciójára és státuszára vonatkozó követelmény, amelyet annak a jogi tanácsadónak kell teljesítenie, aki a védelemben részesíthető levél írója, az ügyvéd szerepéről alkotott azon elképzelésen alapul, amely szerint az ügyvéd az igazságszolgáltatásban közreműködik, és köteles teljesen függetlenül és az igazságszolgáltatás érdekeit mindenekfelett szem előtt tartva azt a jogi segítséget megadni, amelyre az ügyfélnek szüksége van. A közérdekből támasztott és felügyelt szakmai etikai szabályok testesítik meg e védelem másik oldalát. A Bíróság ugyanezen ítélet említett pontjában azt is jelezte, hogy ez az elképzelés a tagállamok közös jogi hagyományait tükrözi, és az uniós jogrendben is megtalálható, amint az a Bíróság alapokmányának 19. cikkéből is kitűnik.

43 A Bíróság e megfontolásokat megismételte az említett ítélet 27. pontjában, miszerint az ügyvédi titok alapján védelemben részesíthető levelezést olyan ügyvéddel kell folytatni, aki „független, azaz nem áll munkaviszonyban az ügyféllel".

44 Ebből következik, hogy a függetlenség követelménye magában foglalja, hogy egyáltalán nem állhat fenn munkaviszony ügyvéd és ügyfele között, olyannyira, hogy az ügyvédi titok védelme nem is terjed ki a vállalkozáson vagy cégcsoporton belül a belső ügyvéddel váltott levelekre.

45 Amint ugyanis a főtanácsnok indítványa 60. és 61. pontjában kifejtette, a Bíróság az ügyvédi függetlenség fogalmát nem csak pozitív módon, azaz a szakmai etikai szabályokra, hanem negatív módon, azaz a munkaviszony hiányára hivatkozással határozta

meg. A belső ügyvéd az ügyvédi kamarai tagsága és az ezzel együttjáró szakmai etikai szabályok ellenére nem élvez ugyanolyan mértékű függetlenséget munkáltatójával szemben, mint a külső ügyvédi irodában tevékenykedő ügyvéd az ügyfelével szemben. E körülmények között a belső ügyvéd nehezebben tudja kezelni a szakmai kötelességei és az ügyfele által követett célok közötti esetleges feszültséget, mint a külső ügyvéd.

46 A fellebbezők részéről S. függetlenségének alátámasztására felhozott szakmai szabályok tekintetében meg kell jegyezni, hogy valóban igaz, hogy az Akzo és az Akcros részéről hivatkozott szakmai szervezeti szabályok a holland jogban erősíthetik a belső ügyvéd helyzetét a vállalkozáson belül, mindazonáltal nem alkalmasak arra, hogy a külső ügyvédével összehasonlítható függetlenséget biztosítsanak.

47 A holland jog egyes rendelkezései alapján a jelen ügyben alkalmazandó szakmai szabályrendszer ellenére ugyanis a belső ügyvéd, bármilyen garanciákkal is rendelkezzék a hivatása teljesítése során, nem hasonlítható a külső ügyvédhez munkavállalói jogállása miatt, amely épp a sajátossága folytán nem engedi a belső ügyvéd számára, hogy elhatárolódjon a munkáltatója által folytatott üzletpolitikától, és így megkérdőjelezi azon képességét, hogy szakmailag függetlenül járjon el.

48 Hozzá kell tenni, hogy a belső ügyvéd munkaszerződése keretében köteles lehet más feladatok elvégzésére is, mint például a jelen esetben versenyjogi koordinátori feladatokat láthat el, amelyek kihatással lehetnek a vállalkozás üzletpolitikájára. Márpedig az ilyen feladatok csak erősíthetik az ügyvéd és a munkáltatója szoros kapcsolatát.

49 Ebből kövekezik, hogy a belső ügyvéd, mind gazdasági függősége, mind pedig a munkáltatójával ápolt szoros kapcsolata miatt, nem élvez a külső ügyvédével összehasonlítható szakmai függetlenséget.

50 Ebből következően az Elsőfokú Bíróság tévedés nélkül alkalmazta a bizalmas jelleg elvének második feltételét, amely a fent hivatkozott AM & S Europe kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben került megfogalmazásra.

51 Következésképpen nem lehet elfogadni az Akzo és az Akcros által az első jogalap keretében felhozott első érvet.

b) A második érvről

i) A felek érvei

52 Az Akzo és az Akcros úgy érvel, hogy a megtámadott ítélet 174. pontjában az Elsőfokú Bíróság tévesen utasította el azt a kifogást, amely szerint sérül az egyenlő bánásmód elve, ha a belső ügyvéddel folytatott konzultációra nem terjed ki az ügyvédi titok védelme. Ugyanis szerintük a jelen ügyben alkalmazandó szakmai etikai és fegyelmi szabályok által garantált függetlenségnek kell lennie a fő ismérvnek az említett elv terjedelmének meghatározásában. Szerintük – ezen ismérv alapján – az ügyvédi kamarai vagy egyéb szervezeti tagsággal rendelkező belső ügyvéd helyzete nem különbözik a külső ügyvéd helyzetétől.

53 A Bizottság úgy ítéli meg, hogy az Elsőfokú Bíróság helyesen következtetett a megtámadott ítélet említett pontjában arra, hogy a belső és a külső ügyvédek nyilvánvalóan különböző, nem összehasonlítható helyzetben vannak, különösen a belső ügyvédeket alkalmazó vállalkozásba történő funkcionális, szervezeti, és alá-fölérendeltségi beilleszkedésük következtében.

ii) A Bíróság álláspontja

54 Emlékeztetni kell arra, hogy az egyenlő bánásmód elve az uniós jog általános jogelve, amelyet az Európai Unió Alapjogi Chartájának 20. és 21. cikke rögzít.

55 Az állandó ítélkezési gyakorlatból következik, hogy az említett elv megköveteli, hogy hasonló helyzeteket ne kezeljenek eltérő módon, és hogy az eltérő helyzeteket ne kezeljék egyenlő módon, kivéve ha az ilyen bánásmód objektíven igazolható (lásd a C-344/04. sz., IATA és ELFAA ügyben 2006. január 10-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-403. o.] 95. pontját, a C-303/05. sz. Advocaten voor de Wereld ügyben 2007. május 3-án hozott ítélet [EBHT 2007., I-3633. o.] 56. pontját, valmint a C-127/07. sz., Arcelor Atlantique és Lorraine és társai ügyben 2008. december 16-án hozott ítélet [EBHT 2008., I-9895. o.] 23. pontját).

56 Ami az ügyvédek két csoportjának alapvető jellemzőit, azaz a foglalkoztatási jogviszonyukat illeti, a jelen ítélet 45–49. pontjából következik, hogy ügyvédi kamarai tagsága és az őt kötelező számos szakmai szabály ellenére, a munkaviszonyban álló ügyvéd nem élvez ugyanolyan mértékű függetlenséget munkáltatójával szemben, mint a külső ügyvédi irodában tevékenykedő ügyvéd az ügyfelével szemben.

57 Amint a főtanácsnok indítványa 83. pontjában is hangsúlyozta, ez a függetlenségbeli különbség akkor is jelentős marad, ha a nemzeti – jelen esetben a holland – jogalkotó megkísérli a vállalati ügyvédeket a külső ügyvédekkel azonos kategóriába sorolni. Ez az azonos besorolás ugyanis kizárólag a vállalati jogász ügyvédi kamarai tagságának formális aktusán, valamint az ilyen ügyvédi kamarai tagságból eredő szakmai kötelezettségeken alapul. Ellenben e jogi keretfeltételek nem változtatnak a gazdasági függőségen és a vállalkozással munkaviszonyban álló ügyvéd személyes azonosulásán.

58 E megfontolásokból következik, hogy a belső ügyvéd alapvetően más helyzetben van, mint a külső ügyvéd, így jogállásuk nem összehasonlítható a jelen ítélet 55. pontjában említett ítélkezési gyakorlat értelmében.

59 Az Elsőfokú Bíróság tehát helyesen jutott arra a következetésre, hogy nem állapítható meg az egyenlő bánásmód elvének megsértése.

60 Következésképpen az első jogalap keretében felhozott második érvet sem lehet elfogadni.

61 Ezért az első jogalapot teljes egészében el kell utasítani.

2) A második jogalapról

62 Az Akzo és az Akcros másodlagosan terjesztette elő a – két érven alapuló, két-két részből álló – második jogalapot arra az esetre, ha a Bíróság úgy ítélné meg, hogy

az Elsőfokú Bíróság helyesen értelmezte a fent hivatkozott AM & S Europe kontra Bizottság ügyben hozott ítéletet tekintettel arra, hogy ebben az 1982-ben kihirdetett ítéletben a Bíróság kizárta a munkaviszonyban álló ügyvéddel folytatott konzultációt az ügyvédi titok köréből.

63 Első érvük keretében a fellebbezők – számos beavatkozó támogatásával – egyrészről a nemzeti jogrendszerek, másrészről az uniós jogrend fejlődésére támaszkodnak. A második érvük tekintetében az Akzo és az Akcros egyrészről a védelemhez való jogra, másrészről pedig a jogbiztonság elvére hivatkozik.

64 A Bizottság úgy véli, hogy a felhozott érvek egyike sem támasztja alá a jogalapot.

a) Az első érv első részéről (a nemzeti jogrendszerek fejlődése)

i) A felek érvei

65 Az Akzo és az Akcros úgy érvel, hogy a „jogi környezet” 1982 óta bekövetkezett jelentős fejlődésére tekintettel az Elsőfokú Bíróságnak a fent hivatkozott AM & S Europe kontra Bizottság ügyben hozott ítéletet „újra kellett volna értelmeznie” az ügyvéd és ügyfél közötti érintkezés bizalmas jellegének elve tekintetében.

66 Az Akzo és az Akcros úgy véli, hogy a megtámadott ítélet 170. és 171. pontjában az Elsőfokú Bíróság tévesen tagadta meg az ügyvédi titok személyi hatályának kiterjesztését azzal az indoklással, hogy a nemzeti jogok nem ismerik el egyhangúlag és egyértelműen a vállalati jogászokkal folytatott konzultáció bizalmas jellegének védelmét. Szerintük az egységes nemzeti szintű tendencia hiánya ellenére az uniós jog megalkothat olyan jogi ismérveket a védelemhez való jog biztosítására, amelyek magasabb rendűek az egyes nemzeti jogrendekben foglaltaknál.

67 A Bizottság megjegyzi, hogy a felhozott jogalappal a fellebbezők lényegében azt kérik, hogy a Bíróság módosítsa a fent hivatkozott AM & S Europe kontra Bizottság ügyben hozott ítéletből következő ítélkezési gyakorlatát.

68 A Bizottság rámutat arra, hogy a fellebbezők nem kérdőjelezik meg az Elsőfokú Bíróság következtetését, amely szerint a tagállamok jogában nincs arra irányuló többségi tendencia, hogy a belső ügyvéddel folytatott konzultációt a bizalmas jelleg elve alapján védelem illeti.

ii) A Bíróság álláspontja

69 Emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság a fent hivatkozott AM & S Europe kontra Bizottság ügyben hozott ítéletében a versenyjogi vizsgálati eljárásokban a közlések bizalmas jellegének védelmére vonatkozó elv fejlődésével kapcsolatban hangsúlyozta, hogy ezen uniós jogterületen figyelembe kell venni azokat az elveket és fogalmakat, amelyek a tagállamok szabályozásában, különösen az ügyvédek és ügyfeleik közötti bizonyos érintkezésre vonatkozóan, az ügyvédi titok tiszteletben tartása tekintetében közösek (lásd ezen ítélet 18. pontját). E célból a Bíróság összehasonlította a különböző nemzeti jogokat.

70 A Bíróság a fent hivatkozott AM & S Europe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 19. és 20. pontjában megállapította: még ha az ügyvéd és ügyfele közötti érintkezés védelme általános elismerésnek is örvend, annak terjedelme és alkalmazási szempontjai a különböző nemzeti szabályozások szerint változnak. A Bíróság ezen összehasonlítás alapján mégis elismerte, hogy az ügyvéd és ügyfele közötti érintkezés bizalmas jellegét védelem illeti az uniós jogban, amennyiben az említett ítélet 21. pontjában megfogalmazott két feltétel teljesül.

71 Az Elsőfokú Bíróság pedig a megtámadott ítélet 170. pontjában megállapította, hogy bár valóban igaz, hogy a vállalati jogászok szerepének kifejezett elismerése és a velük folytatott konzultáció bizalmas jellegének védelme viszonylag elterjedtebb 2004-ben, mint a fent említett AM & S Europe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet kihirdetésekor volt, mégsem lehet a tagállamok jogában egységes vagy egyértelmű többségi tendenciákat felismerni.

72 Ezenkívül a megtámadott ítélet 171. pontjából következik, hogy az Elsőfokú Bíróság által végzett összehasonlító jogelemzés szerint a tagállamok jelentős száma még mindig kizárja a vállalati jogászokat az ügyvéd és ügyfél közötti érintkezés bizalmas jellegének védelméből. Továbbá számos tagállam nem engedi meg a vállalati jogászok kamarai tagságát, és ennek megfelelően nem ismeri el ügyvédi jogállásukat sem.

73 E tekintetben még az Akzo és az Akcros is elismerte, hogy a tagállamok jogrendjében nem lehet megállapítani általános tendenciát a belső ügyvédnek a függetlenül eljáró ügyvéddel azonos besorolása tekintetében.

74 Következésképpen az Európai Unió 27 tagállamának jogrendjében nem lehet olyan uralkodó tendenciát felismerni, amely a vállalkozáson vagy cégcsoporton belül a belső ügyvéddel folytatott konzultáció bizalmas jellegének védelmére irányulna.

75 E feltételek mellett, és szemben azzal, amit a fellebbezők igazolni kívánnak, a Hollandiában fennálló jogi szabályozás nem tekinthető sem a tagállamok körében erősödő tendencia kifejeződésének, sem pedig releváns tényezőnek az ügyvédi titok terjedelmének meghatározásában.

76 A Bíróság tehát úgy ítéli meg, hogy a fent hivatkozott AM & S Europe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet kihirdetése óta eltelt évek során az Unió tagállamaiban uralkodó jogi helyzet nem alakult át olyan mértékben, amely indokolná az ítélkezési gyakorlat továbbfejlesztését és annak elismerését, hogy az ügyvédi titok védelme megilleti a belső ügyvédet is.

77 Tehát az első érv első részét el kell utasítani.

b) Az első érv második részéről (az uniós jogrend fejlődése)

i) A felek érvei

78 Az Akzo és az Akcros fenntartja, hogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 172. és 173. pontjában tévesen ítélte meg az uniós jog – különösen a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.) hatálybalépéséből eredő – fejlődésének jelentőségét.

79 Ugyanis az Akzo és az Akcros véleménye szerint a kartelljogi eljárási szabályok „modernizálása” megnövelte a belső jogi tanácsadás szükségességét, amelynek jelentőségét nem lehet alábecsülni a versenyjogsértések megelőzésében, feltéve, hogy a munkaviszonyban álló ügyvédek támaszkodhatnak a vállalkozásokkal és azok tevékenységével kapcsolatos bizalmas információkra.

80 Az Akzo és az Akcros hozzáteszi, hogy az uniós versenyjog helyes alkalmazása szempontjából kívánatos megfelelőségi programok végrehajtása feltételezi, hogy a vállalkozáson vagy cégcsoporton belüli levélváltás a belső ügyvéddel bizalmas légkörben történhessen.

81 A Bizottság úgy véli, hogy a megtámadott ítéletben az Elsőfokú Bíróságnak az Akzo és az Akcros kifogására vonatkozó megállapításaival kapcsolatban nem merül fel téves jogalkalmazás.

82 A Bizottság hangsúlyozza, hogy az 1/2003 rendelet előírásai nincsenek kihatással az ügyvéd és ügyfél közötti érintkezés bizalmas jellegén alapuló védelem terjedelmére.

ii) A Bíróság álláspontja

83 Meg kell állapítani, hogy valóban igaz, hogy az 1/2003 rendelet nagyszámú módosítást eszközölt az uniós versenyjog eljárási szabályaiban, de az is kétségtelen, hogy ezek a szabályok nem tartalmaznak olyan utalást, amelyből megállapítható lenne, hogy előírják a függetlenül eljáró ügyvéd és a munkaviszonyban álló ügyvéd azonos

besorolását a közlések bizalmas jellegének védelme tekintetében, mivel ez az elv nem képezi az említett rendelet tárgyát.

84 Ugyanis az 1/2003 rendelet 20. cikkének rendelkezéseiből az következik, hogy a Bizottság a vállalkozásokkal kapcsolatos minden szükséges helyszíni vizsgálatot lefolytathat, és ennek keretében megvizsgálhatja az üzletmenethez kapcsolódó könyveket és más feljegyzéseket, függetlenül attól, hogy milyen eszközön tárolják ezeket, valamint bármilyen formában elkészítheti vagy megszerezheti az ilyen könyvek vagy feljegyzések másolatát vagy kivonatát.

85 Tehát ez a rendelet – a 17. rendelet 14. cikke (1) bekezdésének a) és b) pontja nyomán – széleskörűen határozta meg a Bizottság jogkörét. Miként az 1/2003 rendelet (25) és (26) preambulumbekezdéséből következik: a versenyszabályok megsértésének felderítése egyre nehezebbé válik, a verseny hatékony védelme szükséges, és ezért a helyszíni vizsgálatok hatékonyságának biztosítása érdekében a Bizottságot fel kell hatalmazni arra, hogy minden olyan helyiségbe belépjen, ahol esetleg üzleti nyilvántartásokat tárolnak, többek között magánlakásokba is.

86 Így az 1/2003 rendeletnek – a fellebbezők által kívánatosnak tartott értelmezéssel szemben – nem célja, hogy megkövetelje a belső ügyvéd külső ügyvéddel való azonos besorolását az ügyfelekkel való érintkezés bizalmas jellegének védelme tekintetében, hanem arra irányul, hogy megerősítse a Bizottság vizsgálati jogkörének terjedelmét különösen azon dokumentumok vonatkozásában, amelyek ilyen intézkedések tárgyát képezhetik.

87 Következésképpen a versenyjogi eljárási szabályok 1/2003 rendeletből eredő módosítása egyáltalán nem indokolja a fent hivatkozott AM & S Europe kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben foglalt ítélkezési gyakorlat megváltoztatását.

88 Tehát az első érv második részét is el kell utasítani.

89 Ebből következik, hogy a második jogalap keretében előterjesztett első érvet teljes egészében el kell utasítani.

c) A második érv első részéről (védelemhez való jog)

i) A felek érvei

90 Az Akzo és az Akcros úgy érvel, hogy az Elsőfokú Bíróságnak az ügyvéd és ügyfél közötti érintkezés védelmének terjedelmére vonatkozó értelmezése – a megtámadott ítélet 176. pontjában – lecsökkenti a vállalkozások védelemhez való jogának védelmi szintjét. Ugyanis a belső ügyvéddel folytatott jogi konzultációhoz nem fűződne ugyanolyan érdek, és nem lenne elég hasznos, ha az ilyen ügyvéddel a vállalkozáson vagy cégcsoporton belül váltott levelezést nem illetné meg a közlések bizalmas jellegének védelme.

91 A Bizottság úgy ítéli meg, hogy – a fellebbezők állításával szemben – a védelemhez való jogot egyáltalán nem kérdőjelezi meg az Elsőfokú Bíróságnak a bizalmas jelleg elvének terjedelmére vonatkozó értelmezése.

ii) A Bíróság álláspontja

92 Emlékeztetni kell arra, hogy a védelemhez való jog tiszteletben tartása minden olyan eljárásban, amely szankcióhoz – különösen bírság vagy kényszerítő bírság kiszabásához – vezethet, az uniós jog alapelvét képezi, amelyet a Bíróság ítélkezési gyakorlatában már számos alkalommal hangsúlyozott (lásd a C-194/99. P. sz., Thyssen Stahl kontra Bizottság ügyben 2003. október 2-án hozott ítélet [EBHT 2003., I-10821. o.] 30. pontját, a C-289/04. P. sz., Showa Denko kontra Bizottság ügyben 2006. június 29-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-5859. o.] 68. pontját, a C-3/06. P. sz., Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2007. február 8-án hozott ítélet [EBHT 2007., I-1331. o.] 68. pontját), és amelyet az Unió Alapjogi Chartája 48. cikkének (2) bekezdése szentesít.

93 A fellebbezők az általuk megfogalmazott kifogással azt kívánják bemutatni, hogy a védelemhez való jogot úgy kell érteni, mint annak lehetőségét, hogy a jogi tanácsadó szabad megválasztása útján szabadon igényelhető jogi tanács, védelem és képviselet, és hogy az ügyvéd és ügyfél közötti érintkezés bizalmas jellegének védelme e jog részét képezi, bármilyen legyen is az érintett ügyvéd foglalkoztatási jogviszonya.

94 E tekintetben meg kell jegyezni, hogy amikor a vállalkozás a belső ügyvédjéhez fordul, nem egy független harmadik személlyel, hanem olyan személlyel tárgyal, aki – az ügyvédi kamarai tagságból fakadó szakmai kötelességek ellenére is – személyzetének részét képezi.

95 Hozzá kell tenni, hogy még ha feltételezzük, hogy a vállalkozás vagy cégcsoport által alkalmazott belső ügyvéddel folytatott konzultáció a tanácsadás, védelem és képviselet igénybevételéhez való jog körébe is tartozik, ez nem zárja ki, hogy belső ügyvéd közreműködése esetén a hivatásgyakorlásra vonatkozóan bizonyos megkötéseket és szabályokat alkalmazzanak anélkül, hogy ezt a védelemhez való jog megsértésének kelljen tekinteni. Így tehát a vállalati jogászok nem mindig képviselhetik

munkáltatójukat a nemzeti bíróságok előtt, pedig az ilyen szabályok korlátozzák a lehetséges ügyfelek lehetőségét arra, hogy a legmegfelelőbb jogi tanácsadót válasszák.

96 E megfontolásokból következik, hogy minden olyan jogalanynak, aki ügyvédtől kíván jogi tanácsot kérni, el kell fogadnia az ügyvédi hivatás gyakorlásával együttjáró megkötéseket és feltételeket. Az ügyvéd és ügyfél közötti érintkezés bizalmas jellegének védelmére vonatkozó szabályok e megkötések és feltételek részét képezik.

97 A védelemhez való jog megsértésére alapított kifogás tehát nem megalapozott.

d) A második érv második részéről (a jogbiztonság elve)

i) A felek érvei

98 Az Akzo és az Akcros úgy ítéli meg, hogy az Elsőfokú Bíróság álláspontja végeredményben a jogbiztonság elvét is sérti, mivel az EUMSZ 101. cikket gyakran alkalmazzák a megfelelő belső jogi rendelkezésekkel párhuzamosan. A belső ügyvéddel folytatott konzultáció védelme tehát nem függhet attól a körülménytől, hogy a Bizottság vagy valamely nemzeti versenyhatóság folytatja-e a vizsgálatot.

99 A Bizottság hangsúlyozza, hogy épp ellenkezőleg, ha az általa folytatott vizsgálatokra alkalmazandó, az ügyvéd és ügyfél közötti érintkezés bizalmas jellegének elve nem lenne szabályozva uniós szinten, de a nemzeti jogban igen, ez az összes érintett számára olyan összetett és bizonytalan helyzetet teremtene, amely sértené a jogbiztonság Akzo és az Akcros által felhozott elvét.

ii) A Bíróság álláspontja

100 Emlékeztetni kell arra, hogy a jogbiztonság az uniós jog általános elve, amely különösen azt követeli meg, hogy a jogalanyok számára hátrányos következményeket kiváltó szabályozás egyértelmű és pontos legyen, és a jogalanyok annak alkalmazását előre láthassák (lásd a C-110/03. sz., Belgium kontra Bizottság ügyben 2005. április 14-én hozott ítélet [EBHT 2005., I-2801. o.] 30. pontját, a C-76/06. P. sz., Britannia Alloys & Chemicals kontra Bizottság ügyben 2007. június 7-én hozott ítélet [EBHT 2007., I-4405. o.] 79. pontját és a C-226/08. sz. Stadt Papenburg ügyben 2010. január 14-én hozott ítélet [EBHT 2010., I-131. o.] 45. pontját).

101 A fenti elvre alapított kifogás megválaszolása végett meg kell jegyezni, hogy az Elsőfokú Bíróságnak a megtámadott ítéletben szereplő értelmezése, amely szerint a vállalkozáson vagy cégcsoporton belül a belső ügyvéddel folytatott levélváltás nem minősül bizalmas jellegű közlésnek a Bizottság által folytatott vizsgálat során, nem idéz elő jogbizonytalanságot az említett védelem terjedelmét tekintve.

102 A 17. és az 1/2003 rendelet alapján fennálló bizottsági jogkör ugyanis különbözik a nemzeti szinten folytatható vizsgálatok terjedelmétől. A két eljárástípus ugyanis a különböző versenyhatóságok közötti hatáskörmegosztáson alapul. Éppen ezért az

ügyvéd és ügyfél közötti érintkezés bizalmas jellegének védelmére vonatkozó szabályok változhatnak e hatáskörmegosztástól és a rá vonatkozó szabályozástól függően.

103 A Bíróság e tekintetben úgy ítélte meg, hogy a nemzeti és az uniós versenyjogi szabályok más-más szemszögből kezelik a korlátozó magatartásokat. Míg az EUMSZ 101. cikk és az EUMSZ 102. cikk úgy tekinti őket, mint amelyek a tagállamok közötti kereskedelem korlátozását eredményezhetik, az egyes nemzeti jogszabályok a rájuk jellemző sajátos megfontolások alapján kizárólag ebben a keretben veszik figyelembe a korlátozó magatartásokat (lásd ebben az értelemben a C-67/91. sz., Asociación Española de Banca Privada és társai ügyben 1992. július 16-án hozott ítélet [EBHT 1992., I-4785. o.] 11. pontját).

104 E feltételek mellett azoknak a vállalkozásoknak, amelyek helyiségeiben versenyjogi vizsgálat keretében házkutatást tartanak, módjukban áll megállapítani jogaikat és kötelezettségeiket az illetékes hatóságokkal szemben, és e vállalkozások képesek meghatározni az alkalmazandó jogot például az ilyen vizsgálat során lefoglalható okiratok kezelése, és azon kérdés tekintetében is, hogy jogosan hivatkozhatnak-e a belső ügyvéddel folytatott konzultáció bizalmas jellegének védelmére, vagy sem. A vállalkozások tehát megfelelően tájékozódhatnak az említett hatóságok jogköréről és a dokumentumok lefoglalására vonatkozó konkrét hatásköréről.

105 A jogbiztonság elve tehát nem követeli meg, hogy a fent említett két eljárástípus esetében azonos ismérveket állítsunk fel az ügyvéd és ügyfél közötti érintkezés bizalmas jellegét illetően.

106 Következésképpen az, hogy a Bizottság által végzett vizsgálat keretében a közlések védelme a külső ügyvéddel folytatott konzultációra szűkül, egyáltalán nem sérti az Akzo és az Akcros által felhozott elvet.

107 Ezért a jogbiztonság elvére alapított kifogás nem megalapozott.

108 Következésképpen a második jogalapot teljes egészében el kell utasítani.

3) A harmadik jogalapról

a) A felek érvei

109 Az Akzo és az Akcros másodlagosan még úgy érvel, hogy az Elsőfokú Bíróság összességében véve tévesen ítéli meg a nemzeti eljárási autonómia és a hatáskör-átruházás elvét.

110 Az Akzo és az Akcros kifejti, hogy az 1/2003 rendelet 22. cikkének (2) bekezdése az érintett területen kimondja a nemzeti eljárási autonómia elvét. Szerintük az uniós jogalkotó világosan meghatározta, hogy a nemzeti versenyhatóságok tisztviselői az EUMSZ 101. cikk és az EUMSZ 102. cikk rendelkezései megsértésének megállapítására még a Bizottság kérelmére lefolytatott vizsgálatok esetében is a nemzeti jogukkal

összhangban gyakorolják a jogaikat. Szerintük a jogalkotó nem harmonizálta az ügyvéd és ügyfél közötti érintkezés bizalmas jellegére vonatkozó elv fogalmát, ami azt jelenti, hogy továbbra is a tagállamok hatásköre marad, hogy meghatározzák a védelemhez való jog biztosításának sajátos szempontját.

111 A Bizottság azt állítja, hogy a megtámadott ítéletben nem sérülnek a harmadik jogalap keretében felhozott elvek. A nemzeti eljárási autonómia elve ugyanis azokat a helyzeteket szabályozza, amelyekben a tagállami bíróságoknak és közigazgatási szerveknek az uniós jogot kell alkalmazniuk, kivéve azt az esetet, amikor az intézmények a saját eljárásjogi korlátaikat határozzák meg.

112 A Bizottság ebből arra következtet, hogy azáltal, hogy az Elsőfokú Bíróság az ügyvéd és ügyfél közötti érintkezés bizalmas jellegének alkalmazási körét az egész Unióban egységesen határozta meg azon eljárások tekintetében, amelyek az EUMSZ 101. cikk és az EUMSZ 102. cikk megsértésének megállapítására irányulnak, az Elsőfokú Bíróság helyesen alkalmazta a fent hivatkozott AM & S Europe kontra Bizottság ügyben hozott ítéletet. Következésképpen – a Bizottság megítélése szerint – egyáltalán nem sérült a hatáskör-átruházás elve.

b) A Bíróság álláspontja

113 Emlékeztetni kell arra, hogy a nemzeti eljárási autonómia elvének megfelelően ilyen tárgyú uniós jogszabályok hiányában minden tagállam belső jogrendjének feladata kijelölni a hatáskörrel rendelkező bíróságot, és meghatározni a bírósághoz fordulás azon eljárási szabályait, amelyek célja, hogy biztosítsák a jogalanyok uniós jogból eredő jogainak védelmét (lásd ebben az értelemben a 33/76. sz. Rewe-ügyben 1976. december 16-án hozott ítélet [EBHT 1976., 1989. o.] 5. pontját; a C-213/89. sz.,

Factortame és társai ügyben 1990. június 19-én hozott ítélet [EBHT 1990., I-2433. o.] 19. pontját; a C-312/93. sz. Peterbroeck-ügyben 1995. december 14-én hozott ítélet [EBHT 1995., I-4599. o.] 12. pontját, valamint a C-13/01. sz. Safalero-ügyben 2003. szeptember 11-én hozott ítélet [EBHT 2003., I-8679. o.] 49. pontját).

114 Mindazonáltal a Bíróságot a jelen ügyben arra kérték fel, hogy egy uniós intézmény által uniós szinten elfogadott szabályozás alapján hozott határozat jogszerűségéről foglaljon állást, amely szabályozás egyébiránt nem is tartalmaz utalást a nemzeti jogra.

115 Ugyanis az ügyvéd és ügyfél közötti érintkezés bizalmas jellegére vonatkozó elv uniós szintű egységes alkalmazása és értelmezése elengedhetetlen ahhoz, hogy a Bizottság a kartelleljárásban a vizsgálatokat az érintett vállalkozásokkal szemben az egyenlő bánásmód feltételei között folytathassa le. Ha ez nem így lenne, akkor az uniós jog egységét veszélyeztetné a nemzeti rendelkezésekre vagy jogi fogalmakra, valamint a tagállami jogszabályokra való hivatkozás. E jogrend ilyen egységes értelmezése és alkalmazása nem függhet a vizsgálat helyszínétől és a nemzeti szabályozás esetleges sajátosságaitól.

116 A hatáskör-átruházás elvével kapcsolatban hangsúlyozni kell, hogy a 17. rendelet 14. cikkében és az 1/2003 rendelet 20. cikkében szereplő versenyjogi eljárási szabályok a belső piac működéséhez szükséges szabályok részét képezik, amelyek elfogadása az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésének b) pontja értelmében az Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik.

117 Az EUMSZ 103. cikk rendelkezéseinek megfelelően az Unió feladata, hogy megalkossa az EUMSZ 101. és 102. cikkben meghatározott elvek érvényre juttatását szolgáló megfelelő rendeleteket vagy irányelveket a vállalkozásokra vonatkozó versenyszabályok

terén. E hatáskör célja különösen az, hogy pénzbírság vagy kényszerítő bírság előírásával biztosítsa az említett cikkekben megállapított tilalmak betartását, és meghatározza a Bizottság e rendelkezések alkalmazása terén betöltendő feladatait.

118 Ebben az összefüggésben az EUMSZ 105. cikk előírja, hogy a Bizottság biztosítja az EUMSZ 101. és 102. cikkben megállapított elvek alkalmazását, és megvizsgálja azokat az eseteket, ahol fennáll a jogsértés gyanúja.

119 Amint a főtanácsnok indítványa 172. pontjában jelezte, a nemzeti jog a Bizottság európai kartellhatóságként lefolytatott vizsgálata során csak annyiban alkalmazható, amennyiben a tagállami hatóságok segítséget nyújtanak, különösen, ha arról van szó, hogy az érintett vállalkozás ellenállását közvetlen kényszer alkalmazásával megtörjék a 17. rendelet 14. cikkének (6) bekezdése, illetve az 1/2003 rendelet 20. cikkének (6) bekezdése értelmében. Ezzel szemben kizárólag az uniós jog határozza meg, hogy mely iratokat és dokumentumokat vizsgálhatja és másolhatja le a Bizottság a kartelljogi vizsgálata keretében.

120 Következésképpen sem a nemzeti eljárási autonómia elvére, sem a hatáskör-átruházás elvére nem lehet hivatkozni azzal a jogkörrel szemben, amely a Bizottságot illeti ezen a területen.

121 Ezért a harmadik jogalapnak sem lehet helyt adni.

122 A fenti megfontolásokból következik, hogy a fellebbezés nem megalapozott.

VI – A költségekről

123 Az eljárási szabályzat 69. cikkének 2. §-a alapján, amelyet ugyanezen szabályzat 118. cikke értelmében a fellebbezési eljárásban is alkalmazni kell, a Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. Az Akzót és az Akcrost, mivel pervesztesek lettek, a Bizottság kérelmének megfelelően kötelezni kell a költségek viselésére. Tekintettel arra, hogy a fellebbezést együtt nyújtották be, e költségeket egyetemleges kötelezettként viselik.

124 Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága, Írország, valamint a Holland Királyság, mint beavatkozók a Bíróság előtti eljárásban, maguk viselik saját költségeiket az eljárási szabályzat 69. cikke 4. §-ának első bekezdése alapján.

125 A többi fél az eljárásban, akik a fellebbezést támogatták és pervesztesek lettek, értelemszerűen maguk viselik saját költségeiket az eljárási szabályzat 69. cikke 4. §-ának harmadik bekezdése alapján.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

1) A Bíróság a fellebbezést elutasítja.

2) Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága, Írország, valamint a Holland Királyság maguk viselik saját költségeiket.

3) A Conseil des barreaux européens, az Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten, a European Company Lawyers Association, az American Corporate Counsel Association (ACCA) – European Chapter és az International Bar Association maguk viselik saját költségeiket.

4) Ezt meghaladóan az Akzo Nobel Chemicals Ltd. és Akcros Chemicals Ltd. egyetemlegesen viselik a költségeket.

Aláírások